„ЗАСТАВА“ излази четир пута у недељи и то: уторником средом петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. и четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жигсе плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Попов иза хот „златне руже“

БРОЈ 167 — У НОВОМ САДУ, У СРЕДУ 17. (29.) ДЕЦЕМБРА 1875. — ГОДИНА X.

ИСТОЧНО ПИТАЊЕ И СРПСТВО.

Није чудо, што ћемо се и опет обрнути на источно питање. То је питање за српски народ од животног замашаја. Ми нестојимо према том питању као други народи, па ма ти народи били у „првом реду“ заинтересовани при том питању. Нас се то питање дотиче много ближе, дотиче се наше крви, нашег живота. Од повољног ил' неповољног решења тог питања, зависиће опстанак ил усахнуће Српства, и његовог народног и државног живота. Није чудо дакле, ако ми, стојећи на погледу мал' не свеколиком Српству, и опет подижемо реч своју, не би ли како они Срби, којима је поверена у данашње доба судбина нашег народа, уочили озбиљне прилике и дохватили се онако догађаја, како би то по будућност нашег народа од среће и напредка било.

Пре свега искршава сваким даном све то више на видик, да ће се источно питање одпочети решавати, да је куцнуо тако звани „суђени час“. Наш је народ од несретна Косова овамо жељно изчекивао на тај час, кад ће се Срби листом дигнути, да покају своје старе, да освете Косово. Очекивао је жељно и зарадовао се у срцу, кад је само у мислима угледао то доба српског јунаштва, српског рата за слободу; јер је најдубље уверен био, да је правда на његовој страни. Турчина никад није српски народ сматрао као свог господара, који уједно имаде и права на то своје господство, он је у њему вазда сматрао простог крвника, који му се силом наметнуо. Према томе видимо у повесници српског ослобођавања од турског јарма, да је вазда славно и поносно било војевати против Турчина, шта више видимо и то, да Србину кадкад није било неморално, ако је погазио своју, Турчину задату, реч, њему, који је иначе толико високо ценио и чувао своје поштење. То схваћање или боље рећи расположај нашег народа према Турцима очувало је кроз толике векове уздање у бољу будућност и све патње и страдања народна нису кадра била да сломију и искорене надања српска. То је учинило, те је наш народ са неким нестрпењем и усхитом изгледао на онај час, кад ће доћи хора за јуначки бој. Очекивао је с нестрпењем, јер му је унутрашњост његова говорила, да тај бој мора победоносан бити, да праведна ствар неможе подлећи неправди и нечовечности турској. Много је времена протицало, од кад је јад и невоља обилазила домове и огњишта, села и градове српске. Свакдања брига није остављала синове српског народа ни за један часак, па ипак поред свег тога није клонуло то уздање у општу народну будућност, у бољитак великог српског живота.

Погодне прилике за ослобођење српско долазиле су и пролазиле, ал их Српство употребило није. Отуда се могло рећи: да је историја нашег народа, историја пропуштених прилика. Само кад би се набројале пропуштене прилике за последњу десетину година, па би довољно било, да стужи Србину срце у грудима. Није чудо, ако се по гдегде у народу нашем одпочиње да увлачи уверење, да се Српство никако ни ослободити неће, или што'но реч: да ми то дочекати нећемо. Неки фатализам јако је укорењен у нашем народу, па тако ће он да буде и од уплива на одпочетак великог српског рата за народно ослобођење. Прилике су многе пропуштене, ал ће ток светских догађаја да захвати у свој вртлог српски народ, и овај ће тадај морати буром да заплива.

На све стране обележава се политична ситуација у Јевропи као такова, која може да наруши светски мир. Херцеговачка раја, што је у очајничком бесу машила се љута гвожђа, та је раја с голим прсима и с јатаганом у руци изнела источно питање на дневни ред, створила таку ситуасију, из које могу да се изврг'ну велики светски заплети. Ти херцеговачки јунаци ханџаром су расекли еолову мешину која скрива буре и ветрове. Тројецарски северни савез, који се толико дуго представљао свету као апостол мира с маслиновом гранчицом у руци, тај тројецарски савез све се више показује немоћан да уздржи заталасано комешање, да поврати мир међу људе. Тај је савез показао се збиља, даје само, по речима руског посланика Игњатијева, чисто негативне природе. Лорд Дерби, министар спољних послова у енглеској краљевини боји се, да га свет не прогласи као лаковерног, кад изјављује, да Русија и Аустро-Угарска хоће искрено да се одржи мир на јевропском југоистоку. Говори о тешкоћама, које ничу онда, кад се државе у унутарње послове које стране силе мешају. Нека је по истом државнику енглеском и највеће споразумлење велесила у начелним потребама, које би нужне биле за умирење побуњених провинција турских, како се буде дошло у детаљ тих потреба, одма је могуће, да се међу саветодавцима највећа неслога и раздор изроди. Кад се дакле на ум узму речи Лорда Дербија, за ког је знано, да никад неговори из небуха и неспреман, него, који вазда одмерава по дипломатском мером своје речи, пре но што их у свет пусти, кад се даље на ум узме поступак Енглеске са суецким каналом, где се безобзирно представила свету као једна од насљедника турске царевине и у свези са тим њено јавно оружање и премеривање своје војене како офензивне, тако и дефензивне снаге; кад се све то у обзир узме: онда можемо представити себи, колико се озбиљно верује тамо мирољубивом уверавању континенталне Јевропе, која је до зуба наоружана. Енглези су практични политичари. Нису се дали покренути из свог усамљеног и пасивног положаја онда, кад је Русија самовољно подерала париски уговор у погледу црноморског питања, за коју су ствар они некад своју крв проливали. Већ се почело, да им се пребацује, да су и сувише практични, да терају цинцарску политику. Па сад одједаред видимо тако голем обрт у њиховој спољној политици, видимо толику живахност и интересовање, па како би нам можно било после свег тог, да се уљуљавамо у мислима, да неће никаквих замашнијих догађаја бити на истоку, да ће се одржати светски мир неким реформама и ферманима султановим?

Но није само у великој Британској тај расположај духова. И по осталој Јевропи огледа се исто грозничаво стање, иста зебња од буре, што се слути, да ће са југоистока да надође. Ма се колко прикривало оружање и кретање војске по Русији и Аустро-Угарској, по државама, што су као што се вели у првом реду као суседне државе турске царевине заинтересоване, то се ипак затајати неда, да се врло живо на обе стране ради око војничке спреме. Дементовање о мобилизовању руске војске, било је само просто обмањивање јавног мнења, хтело се бајаги да се утиша забринута публика, ал је ипак остала цела истина, да се збиља војска мобилизује. Свет се пак толико навикао на та лажна дементовања, да се много и неосврће, него више уочава прилике, што се на политичном обзору показују, својим рођеним очима.

Према целој тој ситуасији, како стоји Српство, којим средствима мисли оно да дочека догађаје, што се, по свим знацима судећи, спремају? Каже се, да је Црна Гора, ил боље рећи, кнез Никола поред тајног гаранта подигла зајам од 5 милијона франака, што се сматра само као почетак даљим финансијским операцијама кнежевине црногорске. За Србију пишу, да је владин изасланик склопио зајам од $2\frac{1}{2}$ милијона дуката. То је све, што би се могло као повољно за ратну спрему обележити. Другог чега невидимо, нарочито невидимо у кнежевини Србији, која је у првом реду позвана, да створи од целокупног Српства активног фактора у решавању источног питања. Државници у Србији могли би се позвати на будну свест српског народа, могли би окрепити никад не малаксало поуздање српско, могли би до пролећа довршити оно, што се зове — морална спрема. Но тога заман изгледамо од државника у Србији. Сретном стратегичном иницијативом могло би Српство свету импоновати и свршена јуначка дела метнути на вагу, кад се буде царство делило. Овако изгледа, да ће Српство по невољи запливати у крв и да ће му по туђинској мери одмеривано бити.

У Србији није било државника, који би вољан и кадар био, да се поузда у — српску звезду, те је тако минуо онај час првог одушевлења, које би захватило у оно време свеколики српски народ и које би осигурало сретан успех. Тај је час минуо, ал за то нису минули часови искушења и мучне борбе. Нека би се бар у кнежевини толико спремили, да та борба о што мање жртава испадне, да одушевлење не буде потоње и — очајно. Свака така прекомерна жртва пашће на душу несавесним државницима. у Србији. —ђ—

СРПСКИ УСТАНАК У ТУРСКОЈ.

Устаншима у Херцеговини стало је као што већ једном споменусмо пре, свега до тога, да сметају Турцима, да до ране дођу, те на оне у градови глађу на предају приморију. Усташи су с тога опсели познаата утврђена места у Херцеговини и удесили су тако да из Босне неможе више Турцима, долазити. Турци сада на ново покушавају, да преко Клека рану увезу. Херцеговци су то осетили, те су и они упутили се Клеку и дошли су овоме тако близу да им се патроле свуда виде. Турци су од тога се поплашили и престали истоваривати рану у Клеку и већ је ратна лађа „Дијана“ добила заповест, да у Гравови истовари са собом донешен провијант. За то је нужна дозвола аустријске владе, искана је, али досад још се незна дали је добивена. Рауф-паша рад је пре свега што оде, да још нешто срамоте себи накупа. Он је са свом војском која му је на расположењу дигао се, да на ново однесе провијанта у Никшићке. Нема ни три недеље, како је Рауф-паша понео у Никшићке толико тајина, колико је посади нужно за три месеца. Види се дакле да је две трећине од тог тајина пало усташима у руке, кад Рауф-паша ни месец дана не може да чека, да у Никшић тајни носи.

„Полит. Кореспонденција,“ пише како је Сервер-паша ударио у друге жице да савлада Херцеговину. Кад нејде силом, хоће лукавством. Он вели иде за тим, да завади војводе усташке, а и да задобије пријатељства код оних, који имају свезе са усташима, Тако је неког Мијата Радовића који је у најинтимнијој свези са усташи, начинио кајмакамом у Невесињу. Симу Маргиту наименовао је за мудира у Габели. Досад је 6 хришћана у службе понамештао. Сервер је покушавао да придобије и Јефту Белобрку познатог из устанка Луке Вукаловића, који је, колико ми знамо сада бриговођа за све потребе усташке у Херцеговини, Обећао му је, да ће паша бити, али нема блага ни титуле за које би Јефто Српство издао.

Особите вести о устанку херцеговачко-босанском „Народног Листа“ гласе:

Суторина 11. дец. Зло време не даје нам да узнемирујемо што чешће Турке али ипак, како се пригода деси, вршимо свету дужност, На 7 текућега Лука Петковић са својом четом поиграо је мало с Турци на Овеци. Убио 12 Турака запленио им 2 коња, 1 вола и 12 коза. Од наши су погинула 2 човека и 3 рањена. Прексутра дан исти Лука на путу требињском запленио Турцима стадо од 740 глава. Пошто је пак дознао да је у стаду било и 100 глава неки поданика Аустријских, врати их, јер све што није турско усташи поштују.

Лубибратић се сасвим опоравио и већ је на глави своје чете у логору на Убровцу.

Врли добровољац француски А. Барбијан, који се дично прославио при лагуму Иресјеке, добио је из своје отачбине, из Француске, сва средства потребита да састави чету од 300 људи. Ови ће бити стављени под војничку плаћу, сви уређени, и ништа им неће недостати. Већ се почела чета окупљати, и примају се радије добровољци из Боке Которске. Напред!

Мостар 11. дец. Рауф-паша на све стране скупља коње, да се из Габеле пригони захира у Гацко Ниву, Никшић и Невесиње. А рекоби да треба онамо, после задњи окршаја.

Ова шака јадног аскера што се налази овде у у Мостару отимице гине од глади. Нема на дан него два комада башкота, што послаше из Цариграда, а сваки комад тежи 4 унце. За осталу храну ваља да се сам мисли, те краде или проси. Очито по чаршији Мостарској иде аскер и проси. Ко вам ове бразде пише видио је пред дућаном Михаила Шантића у Мостару где један аскер запроси милостињу у простог просијака а онај му даде 2 гроша. Извесно се знаде и то да су аскери долазили дипломатику рускому у Мостару Јастребову, те и у њега милостињу тражили. Но што им је дао то извесно незнамо.

Прошли дана стиже нам глас да су се усташи мало куцнули на Билећу с аскерима, па кажу исти Турци да је ту штогод и крупнијега било него оно на Муратовцу али будући да је суд Мостарски наредио да о усташима сваг језик за зубе, то јест да се о томе ни словца нема прозборити, зато сваг себе чува, и не сме јавно говорити. Али реко би да су Турци добро нагазили и на Билећкој јер по самоме њиховоме изповедању дознаје се, да је 800 мртви Турака остало, а рањени незна се броја премда учумет то крије и вели да што мртви што рањени једва на 200 излази. Кажу још да су се усташи лепо подкрепили са 4000 лира на мегдану задобивени, Други пут надаље.

Из Херцеговине 10 дец. Будите уверени да посланство Сервер-паше за Херцеговину не вреди боба. Боље је било да небуде ни дошао. У оним странама Херцеговине, где се устанак још не рашири, на хиљаде тужба је предано од јадне раје Сервер-паши, против зулума турског. Шта овај чини са тим тужбама? Опрема их Ризи-Разванбеговићу, познатој опачини, који како их прима тако их у кош спрема, ко да их није ни видио. Сервер-паша то дознаде алр брига ти њему да постави ред. Сервер-паша прави је Турчин па ко таки треба да чува шерната и курана.

Из околице Мостарске 10 дец. Јавио сам вам посљедњим дописом, како по милости нашега султана и управом његова Сервера починише Турци и у задње доба доста злочинства и безакоња усркос мовни калиматим. Сад вам могу јавити, да на 7 текућега идуће амо из Босне нешто мало гладне редиф арнаутске, један мирни хришћанин би на путу без икаква узрока од њи пушком убијен. За овим такођер би убијен и друг му, пошто им би однешено мало новца што су носили а њихова трупина остављена су на камењу.

На 7. о. м. стиже у Мостар из Сарајева др. Кечет обћински лечник. Описују га као и нашега Бовинцина, ил боље зловицина, надодајући да по налогу свога господара полази у Дубровник у помоћ консулу Даниш-Ефенди да жбири. Могли су послати опет и Бовинцина пак и Стефана Грабовца, тобоже латинана, пак би била лепа тројца, а ми барем мало починули. Валај да њихов глас вреди тамо и ваш барут Родић неби за дуго стао на свом месту, јер њега највише злогасе. Али не чудим се Голбовцу, јер је од детинства продата балијетина ма се чудимо што се Бовинцино не угледа и поштене његове сународњаке Талијанце те се и не спомине 48 године, кад је само прибјегао. Памтићемо их и огледат ћемо се кадли тадли!

Славне битке на Муратовици, Плани код Билеће сметоше Турке, пак сада и сами губе ухвање, да ће устанак угушити. Јадао јим је аскер; го и' бос гладан и без паре изморен, не може ни пушке да на рамени носи. Табори мало људи броје, јер погинути и по болницама леже. Ово вам је гола истина, па нека Серверпаша труби у Стамбул да су хајдуци погубљени!! — Он мисли да је добио кад је чинио одликовати никшаном бискупа Краљевића и друге; а мала глава не зна да бискуп носи име Краљевића Марка и да је прошо преко њелових скакала на Ловрићу!

Залуду мноштво пука куца сваки дан на прагу Сервер-паше да правицу учини и штету плати за коње погинуте у коморам, јер осим што му правица и његови талимати заударају, неима новаца те говори да ће му брзо доћи преко Клека, ако их Власи не однесу. Додијала и фратру Корди и православном попу из Дувна молити Сервера, јер виде да су све позната лажљива обећање турска. За данес доста.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

На познату Шмерлингову наздравицу одговорила је пруска „Провинцијална Кореспонденција“ и то тако, да се тај одговор ни мало у Бечу није допасти могао. Бечка „Преса“ добила је телеграфски извештај о чланку, што га је пруска „Провинцијална Кореспонденција“ поводом наздравице Шмерлингове писала, и вели, да би држала била, да је тај извештај мистификација, да није акредитиран полузваничан кореспонденцбиро доставио га. У телеграму се јавља: „Провинцијална Ко-

респонденција“ наменуда је под насловом „Један стари противник пруске у Аустрији,“ некадањем министру Шмерлингу подужи чланак, у коме то издиже, да је Шмерлинг хтео некада сва племена у Аустро-Угарској да прибере под једноставну државну форму, и да учини, да Аустрија буде коловођа у савезу немачких држава. Сада се, вели, дигао исти, да створи нову странку. И граф Тун ради против аустро-угарског поравнања и као да хоће новом политичном групирању да дода и нешто клерикалне боје.

Ако Немачка на прве симптоме тога политичног покрета толико пажње обраћа, то бива ради тога, што жели, да снаге, које раде у јавном животу аустријском покажу јој се као пријатељи, и што се плаши да снага, која сада на бину излази, није наклоњена садашњој немачкој царевини. Шмерлинг је опомињући на то, да је он жив сведок онога доба, када је на дневном реду било, да се Аустрија с немачком свеже, додао речи, које много шта значе, да се с великим идеалима више покушаја чинити мора док се неизведу. Данашње политично стање у Немачкој јамачно неодговара Шмерлинговим идеалима, те с тога се даде то и тако протумачити, да ће он да понови покушај, да изведе свој некадањи програм.

Што се више немачки народ одзива ту скоро у Аустрији показаним пријатељским осећајима према Немачкој, што више у свима политичним круговима Немачке има безусловне наклоности садањој Аустрији и уверења, да се пријатељује Немачкој у обема државним половинама у толико мање може се равнодушним бити, ако у суседној држави хоће да овладају нове снаге и правци, који по својим начелима морају радити против садање слоге Аустрије и Немачке, чији носиоци су истина немачки елементи, али су непријатељи немачкој политици, и који хоће да ослабе искреност којом се садања аустријска влада Немачкој обраћа. Услов обстанку савеза трију царева то је искрено, добру радо, расположење и пресуђивање воље и тежње двоице савезника од трећега. О наклоности Немачкој од садање аустро-уг. владе уверена је Немачка на основу озбиљна искуства, те се може поуздати, да тежњама противничким које су се у најновије доба истакле, неће испасти за руком, да политику, која је показала се са успехом својим, ослабе и сруше а тиме и јемства, која су са пријатељства трију царевинских дворова тако важна.“

Како је на француској народној скупштини свршен избор сенатора то по „Фрк. новинама“ доносимо класификацију истих. „Републиканска унија“ (крајња левица) има 9 чланова: Кремје, Тестелин, Шелхер, Корбон, Едмонд Адам, Лорен-Пиха, Каво Шерер Кестнер.

„Републиканска левица“ има 13 чланова. Жил Симон, Мањин, Карно, Фуккан, Хумберт, Оскар де Лафајет, Пол Морин, генерал Било, генерал Шартон, Диклер, Бартелем Сент-Хилер, Лероа-Рампон.

Леви центрум 26 чланова. Мартел Кранц, де Ластерије, адмирал Поту, Корис. Лабулеј, Рожер, Леон де Малвиљ, Воловски, Ернест Пикар, Казимир Перије, генерал Шанци, Кордије, обрштар де Шадоа, адмирал Жоре, Бертол, Калмон, Голтје де Римиљ, Трибер, Ланфре, Шерер, генерал Летелије Валази, Лепти, Беранжер, Толивиљ, Марки де Малвиљ.

Ма да се нису уписали у групу левице, припадају овој сенатори Литре, генерал Фребол и Фубер.

Групе Лаверње и Валон имају 9 чланова, Леонсе де Лаверне, Лиро, Базе. адмирал Фуришон, генерал де Шабро, де Нормандије, Гуан, Валон, де Монтењак.

Десни центрум има два члана: д' Одифре-Паскје и де Сисеј.

Умерена десница има 3 члана: генерал Шангарњер, генерал Орељ де Паладине, владика Дипанлуп.

Крајња десница има 11 чланова. Од десница изабран је Колб-Бернанд, од левице, де ла Рошет Тер, Пажо, де Франкоље, де Ложериљ, Димон, де Душе, Херве де Сес, де Корниље Лицинијер, де Тревиљ.

Правих републиканаца има 50, ако им се придодаду Лаверњисте, Валонисте и Одифр-Паскје, онда их има 60, Противника уставу кад би и Сисеја уз њих рачунали има само 15. Овим бројевима нетреба коментара.

„Граничар“ пише:

„Министарство Кујевићево опет се очешало „сретно“ о једно ново „кораблекрушеније“, при ком је само једно перце с брода министарског скрхано. Министар финанције Милован Јанковић, поднео је оставку, и ова му је уважена. Криза се на тим свршила. Министарство опет остаје у снази и зановиће се новим каквим чланом из средине либералаца старих или новијих.

Вредно је запитати се: за што је наступила ова криза? за што се ограничила само на једну личност и зар није могла обухватити собом цело министарство?

У министарској седници, где је „објект“ кризе на среду изнешен, било је жестоке препирке о томе. Из младости своје позват је Милован Јанковић као врло ватрен човек, ту ватру његову још нису угасиле седином прошаране власи и већи број година, које је намакнуо на рамена своја. Министар Јанковић показао се у тој министарској седници у старој кожи Милована. Он је жестоко нападао на остале другове своје с тога, што ови нису баш много воље показивали, да прихвате ствар Милованову, као солидарну. Милован је захтевао од њих да сви поднесу оставку, почем кнез неће њему да изда пуномоћство, да може поднети скупштини законски предлог о измени ђумручке тарифе. Миловановo захтевање мора се сматрати као са свим коректно. Он је тај предлог најпре поднео министарској седници, и ова га је подпуно одобрила. Тиме је цело министарство изразило своју сагласност са системом коју је Милован хтео да заведе у Србији и којом би се радикално изменили економни одношаји у Србији. Ствар је од велике начелне важности и не може се ни поштo сматрати као узгредна ситница, Усвајањем предлога Милованових, постали су ови тако рећи својина целога министарства, и сад, кад кнез неће да прихвати те предлоге, са свим је природно и уставно коректно, да цело министарство одступи. То је искао и Милован од својих другова у реченој министарској седници, но ови су нашли за добро предомислити се мало и — отказаше своме другу љубав. С тога им је Милован по своме старом начину очитао „подобателну“ лекцију. Но ови су то с миром саслушали и пустили су Милована да сам путује.

Исти лист доноси 11. о. м. ове вести из Београда.

— Од понедеоника па до данас *скупштина* је претресала нови штампарски закон. У понедеоник цео дан трајала је главна дебата, у којој је више говорника учествовало. Утисак, који је ова дебата оставила на слушачима, врло је пријатан, јер је овај предмет скупштина претресала с достојанством озбиљношћу и свестраношћу, која би служила на част ма ком парламенту у Европи. Ово у толико радије бележимо, што смо у последње доба, на жалост, само шкандалозне сцене у скупштини имали прилику гледати. У генералној дебати учествовали су многи говорници. Специјална дебата отпочета је у уторник. По овом новом закону штампарском укидају се све дојакошње превентивне мере полицајске. Неки су предлагали, да се и не заводи за Србију засебан штампарски закон, него да се само у једном параграфу каже, да је штампа у Србији слободна. Ово није усвојено.

— Од неколико дана амо јако се ужурбала и узмувала *полиција овдашња*. Као што се говори, ушло се у траг некој завери против кнеза Милана. Усљед тога кнез Милан није ишао у цркву о св. Андрији ни о св. Николи кад му је слава. Као последица тога открића сматра се и то, што је у Крагујевцу ухапшен уредник „Ст. Ослобођења“ Илија Тодоровић и штампар Пера Тодоровић. Наводи се, да комунци стоје у свези са Карађорђевићем.

— Одавде је отишло неколико ковача и бравара у *Крагујевац*, који су тамо добили хитног занимања око ратних опрема. Из Крагујевца дознајемо да се тамо на врат на нос ради по војним фабрикама и да се журе да до пролећа буду готови с оним што треба.

— Против бившег министра финансије, г. *Чеде Мијатовића*, спрема се оптужба због неких 800 дуката, које је потрошио преко буџета, а без знања савета и осталих министара.

— У Смедереву држала је тамошња полиција по налогу из Београда преметачину у уредништву и штампарији тамошњег комунског листа „Народне воље.“

Истоме листу јављају из Сарајева.

— Нама овде казују, да силе још ништа решиле нису. Руси нам кажу да мора на пролеће рат бити. 27. пр. м. дошао је амо Кудрјавцев, руски конзуо, који је четири месеца у Русији на допусту био. Из Москве преко Петрограда Веча враћа се.

— Из *Цариграда* је дошла заповед Сервер-паши, да на Цетиње пошаље кечета и да попрети кнезу Николи. Уз пут да види све и да гледи, не би ли поткупио ког војводу.

— Мухамедовски *Срби* у Босни и Херцеговини јавно кажу, да би се предали, но не ће да се предају раји, него војсковођама Србије или Црне Горе. Опет праве мује врло су незадовољни. Великаши спахије кажу: Ми смо сиротиња без раје, која нам је одбегла, те радити ништа не можемо! Сиромаси Турци веле: Ми смо раја као и хришћани, а под Србијом или Црном Гором ништа изгубити не можемо него само добити. Чим дођу Србији, предаћамо им се.

ГОВОР ЛОРДА ДЕРБИЈА У ЕДИНБУРГУ.

О томе, да је лорд Дерби у беседи, у којој је захвалио вароши Единбургу, што га је изабрала за свога почасног грађана, рекао, да ће се Андрашијеви предлози о реформама у Турској одложити, беше и у овоме листу спомена но сада ће пред нама те вадимо из ње онај пасус о спољној политици, који од речи до речи гласи: „Што се тиче наших одношаја према страним силама, то могу искрено казати, да немам ништа да саопштим, што нас неби задовољавало. Истина, има много чега, што би нам миљије било да је другојачије. Није ванмало пријатно, на то мислити, да четир војничке државе на континенту седам милиона војника на ногама држе, те су их спремили или спремају за рат, и колико ми је познато, нисам претерао у броју.

Неслаже се са нашим назорима о слободи и миру, да на континенту нема човека, који је у добу, кад је дужан војником бити, који се неби сваки час од свога посла отрби и из своје постојбине послати могао, за то само, што је његова влада са другом завадила се, а да ли право има, о томе он ништа незна. То заиста није онако стање, које би идеалу цивилизације потпуно одговарало. Али из тога још не излази да ова војничка снага, кад је већ ту и употребити се мора. Величина улога, који се на коцку меће, чини, те је и најдрзовитији играч на опрезу.

Но ма колко да су грдне припреме за рат хоћу рећи, припреме за одклоњење рата, то опет невидим нигде доказа, да се хоће исте и да употребе. Ја држим, да јевропске државе желе мира, и мир се обично сачува, кад се жели, да се сачува. Ми у овај мах, и ту не мислим само енглеско министарство, него све европске владе имамо пред нама питање, које ће се још доста времена повлачити, питање за које нико не може напред рећи како ће се извести, питање, које се, као што ја држим сада само крпи, а времену оставља, да га сасвим уреди. Ви знате околности тако добро као и ја. Устанак у турским провинцијама, који је у почетку био врло незнатан, кога нису подпаљивале стране силе, који би се лако дао угушити ваљаном акцијом, напуштен је, те је дорастао дотле, да је то озбиљна инсурекција. И онда се чинило да ће се лако савладити дати, ако се употребе средства за то. Пре три месеца најбоље обавештени људи, држали су за нешто не могуће, да се устанак и даље раширити може, али онда дође финансијска катастрофа, као посљедица дуге периоде расипања и хрђаве управе и изјава портина, да не може више него десет шилинга на фунту. Само се по себи разуме, да су с овога догађаја оладнили пријатељи портини, а осмелили се њезини противници. Устанак даби темеља, и ако још и сада у војничком погледу није страшан, и ма да се са победама о којима читате, да су их усташи задобили претерује, то је ипак узрујаност међу суседним народима тако велика, да нико не може ери узрујаности неће краја догледати.

Верујем, да аустријска и руска влада искрено желе, да то предупреде. Они имају својих разлога за то што желе, да се у овај мах источно питање непокреће, и ма и то било да ме неки за лаковерна држе, понављам, да сам уверен, да су они озбиљно за тим стали, да мир и ред поврате.

Ви видите из новина, да је Аустрија наумила да предложи план за пацификацију побуњених провинција. Мени није познат садржај тога плана, а и кад би ми познат био не би га смео узети за тему јавне дискусије. Али то сви ви осећате, да тешкоћа. мешати се у унутрашње послове других земаља свакојако се неда измерити. Ако буду само у опште пута показивали, којим се треба поћи, из тога неће ништа изаћи. Ако се у детаљ упусте, онда је врло могуће, да међу по туцета саветника може лако неслога се изродити, па и ако се споразуму, то ипак одбор од диствингирати странаца, није баш тако згодан, да води управу у једној држави.

За савлађивање застарелих борба за веру и народност иште се јака непартаична влада; али влада, која је вазда упућена на савет и помоћ туђу неможе јака бити, и како нема снаге, да унутарње борбе савлада без подпоре странака у земљи, то врло тешко може непартаична бити. Како се даде стран уплив с користи употребити, а да се некрњи ауктoритет земаљске владе? Како ће се приволети поданици туђе државе, који су устали на оружје да се покоре и измире, а да непомисле, да живе под туђим протекторством? То су питања, на која се обазрети ваља. Ја о њима с тога говорим, да не би се са очекивањем затрчали. Ми би желили. да све на добро изађе; али је и то могуће, да решење неће тако бити, као што би ми желили, О афери, о којој се сад толико говори — о купу акција сујецког канала, нећу сада да говорим, једно што сам о томе тек јуче у једној скупштини говорио, друго што се о општим принципима, који су основ овој трансакцији нема ништа рећи, а детаљ се боље у парламенту претрести даде, а најпосле још и због тога, што је то трансакција о којој се различито суди, а ја за своју дужност узимам, да овде избегнем сваку тему, која би до контроверзе довести могла. Ја напомињем само то, да Французи кажу: „Ко сам себе правда, сам се тужи“, а држим да се у овој прилици правдање ни тражити неће. Ми смо уједаред изненада нашли на случај, који је грдну одговорност на нас натоварио. Ми се неустежемо и с поверењем ћемо изаћи пред парламенат, да наше правдање ратификује.

ЛИСТАК.

ТАЈНА ДРУШТВА.

Више се пута и у нашеа народу говорило о некни тајним друштвима, као што су били талијански карбонари и друга томе подобна друштва Било је говора и о друштву фрајмаурера, али већином са пристрасног гледишта, јер су им се подмећале раене нечисте намере, које чланови тога друштва према човештву, особито према државама имају. Па за то хоћемо овде да изнесемо на видик циљ и тежње реченог друштва, да би народ наш бољег сазнања добио о склопу његовом. У истини друштво фрајмаурера сачињава врло невину задругу, која никоме опасна била није и у којој се ни трага о каквим тајанственостима наћи неможе.

Познато је да сваки цеј има своје особене свечаности особито при примању ученика у свој занат. Тако дакле постао је тај фрајмаурерски савез, то друштво, од некадањих зидарских задруга. У средњем веку, кад је вера још врло пењена била, и кад су се оне горостасне цркве и зграђе у славу божију дизале, тада су зидари стојали у великом уваженју код народа и многи су научењаци и вештаци, који не беху зидари ступали у та друштва зидарска. Кад је усљед реформације то величанствено зидање престало, онда зидари изгубише своје уважење, повуку се из друштва и тако у пређашњим друштвима остадоша само почасни чланови, то јест научењаци и вештаци. Четир таке задруге основаше 1717 г. у Лондону велику ложу енглеских фрајмаурера. којој све остале ложе у свету свој постанак имају благодарити. Фрајмаурером (freemasons — слободан зидар) називаху се још пређашњи каменоресци за разлику од простих зидара (masons). Од како дакле остадоше само вештаци у пређашњим зидарским друштвима, од тога доба наравно, није се више материјално градило, но само у моралном и духовном смислу и наименовању, алати и зидарски справе добише моралног значења, Достојно дозивљивање унутрашњег човека и зидање храма човечанства постадоше главним изразима код новообразованог друштва. Озбиљни али и осећања пуни моралитет и трпење свију веронисповеди постаде главном тежњом фрајмаурера. Око половине осамнајстог века оснује велика ложа енглеска или средством својих путујућих чланова или у своје друштво примљених странаца, у свима државама Европе и у енглеским колонијама више ложа. Од половине осамнајстог века амо виквизиција је у Шпанији и Португалији таманила фрајмаурере само с тога, што ови трпише сваку веромисповест, била хришћанска чивутска или турска, и многи фрајмаурери бише утамањени, што више бише погубљени. Банбуле (писма проклињања) утаманише фрајмаурере у Италији. У Аустрији и Баварској а доцније и у Пољској и Русији власти забранише та друштва као такова, која су државама противна, ма да ни једног доказа не беше,који то би осведочити могао. У Француској под Робеспјером таманише та друштва под изговором да су аристократе. (Жирондисте беху већином фрајмаурери). Где се год пак појавише доцније слободоумнија начела у државама, ту се одмах показаше и та друштва. Наполеон I. допусти да се речена друштва у Француској образују надајући се, да их употреби за своју корист и постизање својих намера, али се врло преварио.

У Италији се наново основа дружина фрајмаурера год. 1860 оне године кад се Италија ујединила, у Шпанији прогонством Изабеле а у Угарској 1867 године добивањем автономијом. Само је још у Русији друштво то забрањено. Сада постоје неколико великих ложа у Енглеској, Шотланду, Ирланду, Холандији, Белгији, Данској, Шведској Угарској, Швајцарској, Француској, Португалској, Шпањолској, Италији. Грчкој, У Немачкој има их осам, али све те ложе сачињавају савез великих ложа. Осим у Европи има великих ложа у свима државама северне Америке, у канадским провинцијама, у многим републисама средње и јужне Америке. Провинцијалних ложа, већином зависних од енглеских ложа, има и на Капу, у источној Индији, Австралији, Китају, Јапану, у Турској итд.

Све су велике ложе независне једна од друге и немају заједничког врховног управитеља, Али ипак за то, сваки правилно примљени брат (као што се чланови међу собом називају), примљен је свуда, где ложа има, братинском предусретљивошћу. Осим тога многе велике леже именују своје пуномоћнике, који воде саобраћај међу појединим друштвима.

Шта је дакле намера фрајмаурера? Они зидају на том здању, ког је савез себи за циљ узео од оног доба, од ког у моралном а не у материјалном смислу зидa. Они зидају на моралу и на човечности, Остављено је појединим органима савеза којим ће начином ту намеру протумачити, како ће постићи и која ће средства ради постигнућа употребити. То бива већином доброчинством. милосрђем, оснивањем различитих задруга, школа и других средстава за науку, Но већином се ради на том, да се друштво што више рашири.

Политичне и црквене ствари су изључене из тог друштва, али то нема никаква уплива на приватан живот браће. И таке све су партаје у савезу фрајмаурера заступљене осим ултрамонтанаца; јер с једне стране ови због тога неће да ступе у ту задругу, што је исту папа анатемисао, а с друге с тога, што фрајмаурери ишту од сваког брата, да према својим старијим мора бити послушан и да онај, који је рад у друштво ступити, мора имати од старијих дозволу за то.

Као и у сваком другом друштву, тако и у томе има партаја. Овде немислимо поједине различите системе, који се обичајима својим међу собом разликују али зато опет у подпуном миру живе, но различите назоро о самом том савезу. Овде ћемо само о двема најглавнијим партајама говорити, које можемо демократском и аристократском назвати. Прва, демократска партаја држи се основног заведења тог савеза из зидарских задруга, те признаје и раздаје само три чина. чин шегрта,

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА ЗАСТУПНИКА ТИРКА.

у седници уг. сабора од 15 дец.

Не само локални интереси града, који имадем част заступати, већ и обћенита дужност сваког грађанина упозорит владу, која је позвана бдити над државним добром, на погибељи, које јим прете пропасту, нука ме, да Њ. преузвишености госп. министру комуникација споменем околност врло важну, о којој виси у велико повољно решење питања, како да се силни државни новац, уложен у градњу карловачко-речке жељезнице, плодоносним учини.

Њ. преузвишености госп. министру комуникација бит ће познато, да је јужно жељезничко друштво пронашло за добро самовољно повисит кирију из Сиска у Карловац од 12 на 16 нч, а за робу, која из Карловца имаде карловачко-речком пругом даље ићи, дапаче од 12 на 20 нч. по центу, дакле за пуних 8 нч. з. в.

Тај самовољни поступак друштва, проти којему је сва публицистика без успјеха већ вијевала, док није на жалост увидит морала, да је то права држава у држави, проти којој се успјети недаде, кадар је не само запречит живахнији промет на карловачко-речкој пруги већ га мора с временом у обће посве уништити. Ако висока влада тому за добе, буд којим начином на пут нестане, морат ће с временот доиста до тога доћи, да ће на пруги карловачко-речкој, скупоценој инвестицији у вредности од 25 милијуна, која већ и сада никакове користи неноси, каконо се вулгарно али прецисно каже: зелена трава расти. Обзири ови а нарочито жеља, да Њ. преузвишеност госп. министар комуникација дође у згоду за умирење врло узрујана пучанства оних крајева, које се плаши, да ће усљед зла господарства државнога не само оно већ и државно наше заједничко добро пострадати, силе ме да управим на Њ. преузвишеност сљедећу интерпелацију.

Част ми је управит сљедећу интерпелацију на преузвишеног господина министра комуникација:

С обзиром на то, што је ноторно познато, да државна жељезница карловачко-речка, у коју је уложен државни капитал од близу 25 милиона фор. све до сада неноси никакве користи, већ је управо пасивна:

обзиром на то, што је досадашњи кукавни приход из те државне жељезнице у великој погибељи, да ће се на далеко смањити, пошто је јужно жељезничко друштво кирију за робу из Сиска у Карловац од 12 на 16 нч. а за ону робу, која даље иде жељезницом карловачко-речком дапаче од 12 на 20 нч. по центу повисило, тако, да је усљед тих необично високих самовољно установљених тарифа превоз производа из земаља круне угарско-хрватске на нашу Реку посве немогућ постао:

обзиром на то, што је најједноставнији и најјефтинији начин, како да се промет робе из доњe Угарске, Хрватске и Славоније одврне од Трста а наврне на нашу луку у Реку, а тиме и подигне приход карловачко-речке жељезнице и приправи сјајну будућност Реци тај, да се отвори регулацијом Купе од Сиска до Карловца јефтино средство комуникације;

обзиром на то, што је већ и предшастник преузвишеног министра комуникација господин Тиса признао, да је регулација Купе необходно нужна, јер је разправљено то питање до краја и установљено разправом, да би стојало изведење оте толи користне радње само цирка 1,000.000 ф, дакле једва једногодишњи дефицит пруге карловачко-речке —

част ми је упитат Његову преузвишеност господина министра комуникација: Је ли Вашој преузвишености познато, да је јужно жељезничко друштво повисило кирију из Сиска у Карловац од 12 на 16 а за робу, која даље иде жељезницом карловачко-речком од 12 на 20 нч., а ако јест, што је преузвишеност Ваша учинила или наканила учинити, да се тој по државне интересе толи погубној самовољи на пут стане, нарочито је ли одлучила висока влада провести регулацију Купе, као најјефтиније и најбрже изводљиво средство, да се обчувају интереси промета и повећа приход из државнога капитала, уложена у досад пасивну државну жељезницу карловачко-речку.

ДОПИСИ.

(Т. С. В.) Беч, 24. дец. п. р. (*Српска беседа у Бечу.*) Као што сам одпре већ имао прилику јавити, „Зора“ је изабрала специјалан одбор за приређивање српске беседе у Бечу. Исти је одбор конституивши се као такав и изабравши себи нужне часнике, у погледу приређивања беседе закључио ово: Беседа се даје 14. (26) јануара, дакле на дан српског просветитеља Саве, а то у дворанама „Gartenbaugeselschaft-a“ Затим је одбор управио на вишу власт молбу, да се чист приход од беседе наменути могао на аустро-угарско земљиште *пребеглим босанским и херцеговачким породицама на што од намесништва сасма повољан одговор аде, т. ј. да „Зора“ у ту цељ беседу слободно давати може.* Ово вам у кратко јављам, јер знам да ће и вас а и читаоце ваше. Колико интересовати, толико и зарадовати.

Горњи Товарник. Прошлога месеца дошао је овамо школски надзорник г. Вурдеља у намери да произведе нови школски законик по загребачком сабору донешени, Сазван беше васцео общт. одбор, и онда заступство школско, једне и друге вере, као и свећеници. Политичке општине одбор једним гласом осим жупника Туне Матића прихватило је, да српска школа и на даље има као српска остати, и да се српски учитељ ради давнашњег обичаја и ради заједнице, има и надаље из обштинске политичке благајне плаћати. Даље да католичка два учитеља са годишњом плаћом од 350 ф. буду, и да се католичком једном учатељу мировина годишња са 300 ф. издаје.

Некоји дан биљежник Јакоб Томљеновић удеси дан те као иза леђа закаже одборску седницу ради предрачуна. У тој успе толико да је од девет присутни гласова одборских чланова њих петоро гласало: да се српском учитељу, па ни црквењаку и ни кому што је српско, из обштинске политичке благајне ни паре не даје, те тако у предрачуну о српској школи, српским црквењацима за 1876 нема више спомена.

Данас 20. дец. по н. к. дошао је овамо жупан као на рочиштни дан. Света се је прилично искупило. Жупника Матића нема. Све што је на окупу отмјено је и честито.

Биљежник Јаков Томљеновић пред жупаном увија се и пренемаже, зелени бледи и црвени. Фрања Шијаковић тужи се, да њему као највећем поседнику опш. биљежник псује богове и да га је за рамена изгурао из општ. дворане и пита шта тај биљежник тек са сиротињом ради?

Жупан одговори: да ће већ видити. Отпоче се све крупније за крупнијим развијати, али без резултата. Жупан је обећао, да ће му прва брига бити да се ред успостави, па се на тиме и сврши.

Кад се је жупан из общт. куће удалио, онда је биљежник некојима говорио, да г. К. П. не слушају, да им је он капу скроијо, и да ће им још боље скројити, и иначе њему вичним начином — погрђивао, о чему ће на дотичном месту бити говора. —

О дрскости биљежниковом и нереду у обштини уверити се је могао сам пресветли жупан, дочим баш не беше ни један акт ни једну тужбу — решит. —

Дрскост и силеџијанство, покор и чудо биљежника не признаје ни гр. намјестничко вијеће решење од 4. липња 1869 бр. 3229 којим се потврђује годишња мировина за римокатоличког учитеља г. Павла Ковачевића који је данас преко 90 година стар, већ и тој старини неда оно худе мировине за крвави труд седамдесето-годишњег учитељовања. Идемо да видимо, шта ће на све ово кр. поджупанији казати, па шта год буде изнећемо свету на видиг.

Доста да оно старо зло, које је у Срему маха захватило све даље и на горе иде. у место да се оно затире, оно се све већма и надаље шири. Жупан истина обећава, да ће све што пре настојати да се на боље окрене, и то ћемо још причекати кад и онако већ девет месеци чекамо.

НАШЕ ДУБРАВЕ И ТРГОВИНА СА ДРВИМА.

По разним изворима саставио Ватр. Рачки надшумар.

Чланак под горњим насловом вадимо из „Приморца“ пошто је писан за крајеве у којима и Срби живе а заслужује да се прочита:

„Ја сам често у „Обзору“ прошлих година, а и другде писао о важности наших дубрава (шума) не само с гледишта климатологичког, него и о гледишта народно-господарственога.

Наше вредне читатеље занимати ће сазнати важност наших дубрава с гледишта трговинског и прометног.

Обћенито је мнење, да је дрво из наших јужно славенских дубрава, а именито из хрватско-славонских најбоље, јер је наше дрво не само густо, чврсто, него се оно даде и добро калати, а ово је особито својство за произвађање француских дужица.

Шуме у нашој хрватској држави заузимају од целе површине око 38%, и то:

у Хрватској и Славонији	имa 1,362.561	јутара	шуме
у хрват. слав. Крајини	„ 1,194.222.5	„	„
и у Далмацији	„ 475.591	„	„
	укупно 3,032.408.5		

У врло пространим шумама западнога горја понајвише наћи ћемо црногорицу (јелу, смреку и т. д.), дочим у средњим и источним пределима налазимо растове и букове шуме,

Најлепше храстове шуме бездвојено су у Славонији, а страном у равницама и низинама Хрватске и Угарске.

У Хрватском Приморју најзнаменитије су шуме (већим делом црногорица) у горском котару, прем су се некада густе шуме протезале чак до мора. И у Далмацији нестало је шума, а оно мало, што јих још има, спадају међу ситне шуме. Како је овуд нестало шуме, о том сам писао у некадањем бечком листу „Цукунфту“ под насловом „Die Waldfrage im dreieinigen Königreiche“, а и другђе обширно и повјестнички.

У хрват. славонским шумама правиле су се и прије дужице, али само за домаћу порабу; но скоро искључиво произвађале су се дужице њемачке.

Прије двадесет година први је у нашим шумама започео правити француске дужице речки трговац Адмић, сатим отиснуо се је из Фрранцузке неки трговац из Гетеа Боне у славонске дудваре, те је у овђешњим шумама именито у ђаковачким започео правити дужице француске. Касније, па све до данас почеше у славонским дубравама правити исту грађу Тршћани (Феруга и т. д. и наши домаћи трговци Карловчани (Тирк и Турковић), Сјечани (Ковачић, Сељаковић, Јагер) и други.

Тек сада започе живана трговина и промет с нашим изврстним дрвма које се је понајвише у Француску изважало.

Трговачки се свет не мало нашао у чуду, кад је загледао наше изврстно дрво, па је настала силна јагма и живахан промет као нигђе. Трговцу доста је било увјерити остале купце, да му је роба из наших дубрава, пак му се је роба врло лако прометнула, а није му је било тешко разпачати по целом свету.

Прије тога времена израђивало се је дрво из наши дубрава једино за бродовни лијес (бордунале итд.) и то највише из оних шума горскога котара, а најглавнија допремишта бијаху Ријека, Бакар и Краљевића, на копну пако Карловац) и Сисак, те Сењ. Потоњи су градови били важна допремишта за лијес, који је долазно из шума Крањске, Штајерске и Турске.

Сад се праве разне дужице не само код нас, него и у јужној и сјеверној Угарској, у Босни, Херцеговини, Србији па чак и у Црној гори.

Познато је, да се ваљаност дужица оснива на том, да ли су једнаке, да ли су по жици једнако калане и да су без отока. Уз ту сврху рабе се довољно одебели, безгранати, високи равни храстови Тасових храстова има у неизмјерној множини у нашим дубравама уз Саву и Драву, и у обће у дубравама уз корита наших река и равница, а то с тога, што јим скоро редовито подводња њихову успијевању помаже и њихов раст поспјешује.

У нашим се дубравама произвађају две најглавније врсти дужица, и то француске и њемачке или таковвана њемачка бачварска грађа,

За немачке дужице треба дана т. ј. дужице за дно и дужице *днице* т. ј. дужице за стену (Bodenstücke,)

Дужице за дно или за дана праве се по средини тање, дакле слабије, а према крају с обе стране дебље, крупније (бабак). Дужице за днице, свуд су подједнаке, само су на окрајцима истесане наукос.

Немачка бачварска грађа служи за спремање вина у подрумима, с тога се праве такове дужице од 10 и више стопа. На бечкој изложби год. 1873. било је од таковних дужица буре од 2000 акова изложено, а направљено је од дрва у нашој бројској пуковнији.

Француска дужица *кала* се на узке дашчице, а онда се *мањa* (струже на становиту меру, с тога треба да се трупци од храстова даду ваљано калати. Ова се роба раби за мању бурад, у којој се вино одпрема из Француске, Италије и Шпаније и друге државе.

За трговину рабе се такове дужице од 2 до 5 а за бурад, у којој се вино чува у подрумима, и до 17 стопа дугачке. Али обично праве се дужине те врсти од 3 стопе дужине ($^{26}/_{1}$), а ова се дужина сматра јединком у рачуну, т. ј. по тој мери редуцирају се све дужине дужица.

Фринцуска се дужица произвађа понајвише у Хрватској и Славонији, те у јужној Угарској, довољно означујућ изврстност наших дубрава, дочим се немачка грађа бачварска понајвише произвађа у северној Угарској, означујућ лошију врсту дубрава.

Она прва грађа опрема се понајвише у Трст и у име луке јадранског мора, дочим се немачка грађа извважа понајвише у Беч.

(Свршиће се.)

✝

БОЖИДАР РАДИВОЈЕВИЋ.

Ноћас од понедељника на уторак — свршио је после дугог боловања живот свој један Србин, који ако и није на далеко познат био, ипак је у кругу, који га је познавао, са свога редкога поштења и постојаног карактера оставио леп спомен за собом. То је — Божидар Радивојевић, ц. кр. капетан у миру, брат дра Лавија Радивојевића, председника највишег суда у Загребу. Он је био одличан војнички часник, који је са слабости свога здравља био принуђен, раније у мир ставити се дати. За време администраторства, а и митрополисања патријара Маширевића он је био асистенат народни фондова од стране војничкога реда. Ту се он показао и одликовао као савестан радник, као родољубив Србин, и човек пун карактера, кад је видио, да није у стању околности савладати, неке нереде одклонити, он је напоследку волео *уклонити се*, него се *поклонити*, и даде оставку на то почасно звање. Родољубље је у њему било тако топло, да је у томе уворан био. Карактера у приватном, и јавном животу, био је тако изврсног да би се ту применити могла жеља она: „таки нам се хиљадили Срби!“ Био је неоцењив брат, друг, и пријатељ. Боловао је дуго времена у Каменици, у месту рођења свога и браће своје, ноћас је преминуо, у близу шесетој год. века свог а сутра у среду, у два сата по подне бити ће сарањен. Ми вреснога Србина, и присноога пријатеља Божидара пратимо у вечни мир са тужним српским вапајем; „Лака му земља, вечна памет!“

НОВИ САД 16 децембра. У прошломе броју, је уз остале вести из „Гласа Црногорца“ под рубриком српски устанак ушла белешка о поклону цара аустријског кнезу црногорском сасвим случајно и неотице чему најмање може бити места под споменутом рубриком. Уједно да не би сумње било, додајемо, да је Гарибалдијево писмо, под споменутом рубриком пише то уреднику „Гласа Црногорца“,

11. о. м. умро је у Москви чувени историк и један од првих руских књижевника Погодин.

Смесице.

Кнез црногорски Никола одговорио је следећим писмом на нотификацију, којом му је кнез Милан саопштио преко нарочитога посланика своје ступање у брак: „Ваша свијетлост драги брате! Примио сам писмо ваше свјетлости из руку вашег нарочитог повјереника гос. Филипа Христића, којим ми јављате своје ступање у брак са госпођицом Наталијом Петровном из суплеменог нам народа руског, обављен 5. пр. м. — Вазда сам се веселио срећи ваше свјетлости, тијем више сада срдачно учествујем у задовољству, којим је ваша свјетлост испуњена и у весељу, које вјерни поданици ваши осјећају ушљед овога знаменитог и сретног догађаја у вашем животу. — Ваша свјетлост доиста је братски одала правицу овима мојим осјећајима, својим израженим увјерењем, да свака радост и напредак Србије и њенога кнеза, налази најживљега братског одзива код мене и мога народа. — Ја сам увјерен, да је ваша свјетлост нашла у врлинама и одличним својствима своје дичне супруге све оно, што ће потпунити срећу вашу и вашега народа. Желим од свега срца, да вас она кроз дуги и вазда задовољни живот прати, и да у томе свезе пријатељства и доброхођења, које наше државице вежу, све јаче и вазда сталне буду. Мени ће увијек бити највећа тежња, да их такве одржим, и искрена жеља, да Бог уздржи непромјенљиву срећу вашој свјетлости и земљи вашој. Примите свјетли кнеже и брате са свјетлом кнегињом најсрдачнији поздрав мој и моје супруге. Цетиње, 9. новембра 1865. Ваше свјетлости најискренији брат. к. и. Николај.

НОВИЈЕ.

У седници народне скупштине у Београду од 12. о. м. иза дуге и жестоке дебате закључено је са 100 против 5 гласова да се укину окружна начелништва. Влада је била испочетка противна да се предлог о томе скупштини поднесе, али је после попустила.

— Из Беча јављају „да је“ пројект о реформама која је Аустрија с Русином и Немачком уде-

---

калфе и мајстора. Друга партаја не држи се историје, но вели да се, по некој скасци, друштво фрајмаурера излегло из разних средњевековних чинова, наиме из чина Тамплијера (Tempelherren.) Ова партаја издаје тако зване више чинове и каже, да су горенменована три чина тек само приправа за више чинове. Најраспрострнтији систем великих чинова је тако названи старо-шотски, који има тридесет и три степена, а главно му је седиште у Америци и Француској. Управа стара три степена а што смо већ казали, зове се великом ложом или великим орријентом. Ови виши чинови пак имају различних управе, и врховна управа, зове се Suprémes Conseil (врховна управа). Шта ова управа ради, осталим члановима није познато.

Тајна као што је већ речено, нема никаквих код фрајмаурера. Виши чинови само држе у тајности историју и циљ друштва, а код осталих само се чувају у тајности обреди при примању у друштво и при полученву вишега степена као и знаци, који се ради познавања употребљују. Знаци ови састоје се у притиску руке, у исказу какве речи или показивању каквог знака. Разне церемоније, које се код разних друштава употребљују, тако су многобројне, да би се читаве књиге о томе написати могле.

Свака појединa задруга зове се ложа. По већим варошима има их више, н. пр. у Липиску 3, Берлину 17, Парису 50 а у Лондону 100, Ложа се зове по латинском locus (место).

Ложа као задруга има на врху своме чиновнике као „мајстор на столици“. за њим долазе два надзорника, говорник, секретар, благајник и т. д. Ложа сама бира себи чиновнике. Свечане седнице држе се у „храму“, пространој дворани већином плавим бојадисана са таваницом пуних златних звездица. У једном крају на узвишенем месту седи „мајстор“ код олтара, код кога пришелац мора заклетву положити, да ће веран бити законима прописаним. При свечаним скупштинама дођу чланови у белим кожним кецељама, која је у „мајстора“ плавом свилом постављена и опшивена.

У рупицама од капута или око врата носи со знак ложе. Званичници осим тога још носе особите знакове око врата на плавим пантљикама. У многим земљама као у Енглеској, Белгији и у Америци иду чланови у том одеку при свечаним обходима, н. пр. при посвећењу новог здања за ложу. Женскиње се непринају у та друштва, но само у неке одеће, који се више независно сматрају од ложа. Дакле шта је изход тога друштва? Прави савез фрајмаурера са три степена осим оног вишечиновног има зсиста знатну будућност, и људи делајући и осетљиви (за мудрице није тај савез) могу још задовољства у савезу томе имати, ако нису тако несрстни. да упадну у растројену и нерадећу ложу, којих се на жалост по гдегде налази.

И тако рекли смо дакле толико о томе савезу, да наш народ може имати божега појма о циљу и тежњама тога друштва, него што их је до сада имао. —

сила и у коме се обазире искључиво само на херцеговачко босанске, а не на опште унутрашње односаје у Турској, послат 21. о. м. западним велесилама.

— Угарско министарство трговине објавило је, да је турска влада за дуже времена забранила извоз жита из Босне.

— Из Костајнице јављају, да је 10. о. м. немачки држављан Хајнрих Ренер, извештач „немачких“ и „Шлеских“ новина у Босни нападнут и без икаква повода окован и у тамницу бачен „Дајче Цајтунг“ позива сваког, ко би што о томе насиљу знао, да му саопшти телеграфски о трошку његовом.

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ

на херцеговачко-босанску сиротињу и нејач.

КЕТФЕЉ.

Послао г. Љубомир Марковић: Г. Г. Тодор Жикић 2 ф. Персида Жикић, 1 ф. Алекса Жикић 1 ф. Иса Ненадовић 1 ф. Иса Петровић 1 ф. Димитрије Ненадовић 1 ф. Ревека Ненадовић 40 н. Митар Митров 1 ф. Јека Митрова 40 н. Фрона Митрова 40 н. Лака Арсин 1 ф. Ката Арсина 40 н Лука Арсин 40 н. Катица Арсина 20 н. Нина Михајловића 1 ф. Вељко Петров 1 ф. Ката Петрова 50 н. Лазар Павлов 20 н. Иса Перин 12 н. Јован Томин 20 н. Ђира Жикић 25 н. Равосија Јоргић 50 н. Гека Шолмошан 50 н. Жива Петров 40 н. Рада Ончин 50 н. Рада Ненадов 50 н. Јован Јанковић 13 н. (Свега 17 фр.)

ШИД

Послао г. Чедомир П. Цвејић поверене му од одбора о „беседи“ 28-ог авг. о. г. скупљене прилоге од 61 ф. 80 н.

МЕХАЛА

Скупиле г. Јеца Стојкова и Пера Голуб: Г.Г. Православна црквено-школска општина 2 ф. Ђорђе Душков 2 ф. по 1 ф. Урош Вујић, Јелена Хаџи, Гавра Брашован, Коста Молдован, Нина Обрадовски, Стева Ишток, Пера Голуб, Јеца Стојкова, Лаза Костандиновић, Ђока Гавриловић 80 н. по 50 новчића. Данило Паскуловић, Гаја Гађански, Шандор Ђорђевић, Фема Стојшић, Душан Стојшић, по 30 н: Жива Мараз, Жива Исајловић, Ђорђе Сорјан, Мита Гађански, Марија Хаџи. по 20 н: Жива Јорговић, Пера Игњатовић, Сима Ђорђевић, Андрија Шаговић, Трајило Опрја Пера Рајтер, Сава Игњатовић, Тоша Недић, Ђорђе Манић, Мита Вебић. Лаза Душков, Арон Брашован, Паја Брашован, Андрија Голуб, Љубомир Мараз, и Аркадија Цветковић (Свега 21 фр.)

ВАРЈАШ.

Г. Паја Ивковић парох 15 ф.

ВАШАРХИД.

Послао г. Александар Биримац: Православна црквено-школска општина 10 ф. Младен Пајташев 5 ф. Мита Радовић 1 ф. Александер Биримац 5 ф. Паја Биримац 50 н. Мита Биримац 60 н. Влада Кнежевић 50 н. Јован Кнежевић, 40 н. Васа Кнежевић 30 н, Манојло Радулов 50 н. Јоца Ђајин 50 н. Јоца Вајдић 50 н. Лаза Жупунски 30 н. Ника Бандић 20 н. Мија Миолски 30 н. Јоца Миолски 20 н. Шандор Кошлушки 20 н. Лука Биримац 1 ф. Георг Станковић 1 ф. Јован Поповић учитељ 1 ф. М. Миколачки 50 н. Аврам Татић 50 н. Тима Фелбаб 50 н. Пера Кнежевић 50 н. Нестор Биримац 50 н. (Свега 31 фр. 50 н.

МОЛЕ

Послао г. Тоша Коњевић: Г. Г. Сима Каракашевић 5 ф. Јова Радонић тата 5 ф. Мирко Лалин 3 ф Алекса Матић 1 ф. Аца Ћорић 1 ф. Мика Пенић 1 ф. Нађ Лајош 1 ф. Сава Недељков 1 ф. Јован Коњевић 1 ф. Ђорђе Грујић парох 2 ф. Младен Цвејић 1 ф. Прока Субић 50 н. Аца Попов 50 н. Братушко Коњовић 50 н. Сава Гавриловић 50 н. Јаша Моротвански 50 н. Јован Пулин писмоноша 20 н. Јохан Полачек 20 н. Рекс Јошка 20 н. Офнер Мориц 20 н. Лаза Станишин 10 н. Ђорђија Живко 20 н. Андрија Мачкашки 20 н. Андрија Радулашки 20 н. Халас Михаљ 20 н. Димитрије Поповић 20 н. Сонија Поповић 20 н. Бошко Коњовић 10 н. Скупљач 1 ф. (Свега 27 ф. 70 н.)

У Новом Саду 12. декембра 1875.

КОРНЕЛ ЈОВАНОВИЋ.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ

ДВА ИЗДАЊА У 12.300 ПРИМЕРАКА

„ОРЛА“

великог илустрованог календара

ЗА ПРЕСТУПНУ ГОДИНУ 1876.

распачано је по свима крајевима српским, и сада на стовариштy имамо само још 200 комада.

Нове наручбине нека се упућују Арси Најевићу у Нови Сад.

Цена је „Орлу“ 50 н., а ко поручи више од 10 ком. добиће га за 40 нов. комад.

НОВА ШКОЛСКА КЊИГА.

ПРАВА И ДУЖНОСТИ

УГАРСКИХ ГРАЂАНА

УЧЕНИЦИМА НАРОДНИХ ШКОЛА

написао

Стеван В. Поповић

еп. шк. ревсренат.

ЦЕНА 10 НОВЧИЋА.

Књигу ову продаје српска народна задружна штампарија у Н. Саду, а наручује се за готово и поштанским поузећем. Ко поручи у штампарији више од 10 комада добија 20% рабата.

У Новоме Саду продаје се ова школска књига у књижарама браће Поповића и Августа Хергера.

ЗА ПИСМОНОШЕ

ПОСТИЛИОН

велики забавник за годину 1876.

или

честитка Нове Године

још се може поручити комад по 5 новчића.

Наш „Постилион“ биће као и до јако нов — оригиналан, а писмоноше који се раније пријаве, могу добити наштампан са својим именом. Наручбине ваља одмах слати „српској народној задружној штампарији“ у Нови Сад.

ПОЗИВ

на јавна предавања у Новом Саду.

Сутра 18. (30.) децембра о. г. биће четврто јавно предавање у позоришној дворани у 5 сати после подне.

Предаваће професор **Алекс. В. Поповић „О срцу и кружењу крви код човека“**. За рад јаснијег разумевања служиће слике и препарати.

За улазак се плаћа **10 нов. од особе.** Чланови „Кола“ и српске читаонице имају са породицама својим улазак безплатан.

Пето јавно предавање биће у недељу 21. дец. 1875. (2. јануара 1876.) такође у 5 сахата после подне.

Одбор новосадског српског кола.

Курз бечке берзе 16. (28.) дец.

% металици	69.40
5% народног зајма	73.75
Државни зајам од 1860 г.	111.90
Акције банчине	920
Кредитне акције	200
Лондон	112.90
Угарске разтеретнице	80
Темишварске разтеретнице	79.50
Ердељске разтеретнице	79 20
Хрватско-славонске разтеретнице	83.50
Сребро	104.45
Ц. кр. дукати	5.31½
Наполеондори	9.05
	56

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај на упражњену учитељску штацију у Кетфељу. Плата је 150 ф. 50 кибли жита, 4 хвата дрва 4 хвата сламе, 4 ланца орање земље. од погреба 50 н. слободан стан са баштом код куће од по ланца.

Учитељу спада у дужност појати у цркви, и у ускршњи пост сваки дан са ђацима ићи у цркву на часове и децу појању учити и мора бити перовођа код црквене општине.

Просителји који желе ово место получити имају молбенице своје послати на местни школски одбор до 31 дец. о. г,

Дано из местне школске одборске седнице држане у Кетфељу 24. новембра 1875.

ЉУБОМИР МАРКОВИЋ, пр. учитељ. 3—3 ТОДОР ЖИКИЋ, председник.

ОГЛАС.

Код господарског уреда имовне обћине бродског окружја у Винковцима одржаваће се јавна јефтимба дне 1. вељаче 1876 на огојне радње у имовних шума.

Исте радње састоје се из поправка старих јарака (шанчева) старих плотова (ограда) и умјетног огоја храстиках. Те су радње укупно на 51387 ф. 69 н. прорачунате и имаду полаг одгојне основе у 2 године подпуно извести.

Сваки надтератељ иматиће прије започете јефтимбе жаобину 5% од установљеног и за односни одгојни посао прорачунатога износа положити. Ову жаобину има јефтинбени одбор имовне обћине после довршене јефтинбе недосталцем одмах повратити. жаобина досталца остати ће покрањена у благајни имовне опћине до коначнога довршеног посла и служиће јамчевином за тачно извуњење личбених увета

Поближњи јефтинбени уговори могу се огледати код шумарије у Трњаних, Бабиној греди, Врбањи, и госп. уреда у Винковци.

У Винковци дне 13. децембра 1875.

3—3 УПРАВИТЕЉСТВО ГОСПОДАРСКОГ УРЕДА.

Бр. 36.—1875 СТЕЧАЈ.

На управљено учитељско место у Маринци овим се стечај отвара.

Плата је учитељу 350 ф. годишње, 6 хвати церови или грабови дрва, уз то слободан стан са пространом баштом

Просителји имају молбенице своје са нужним исправама до 25. децембра о. г. подписаном одбору поднети

Из седнице црквено-школског одбора у Маринци 1 дец. 1875 држане.

МИХАИЛ ПЕТКОВИЋ, председник.

2—3

САМО У

ПОЛАКОВОЈ

најстаријој и најчувенијој

27 новчића

СВЕОПШТОЈ

ТРГОВИНИ

У БЕЧУ МАРИЈАХИЛФШТРАСЕ 1.

продаје се, као што је познато, под најстрожијим јемством за најбољу каквоћу и правост еспапа — увек што је **најновије**, у великом и на мало.

Вунене материје за одело

најфиније и најмодерније за свако доба године, а у свакој боји, чисто, пругасто, просто и шотски карирато, и то **листер, рипс, плед-материје, диагонал, фланер шефис** (чојано одело) — и многе друге сорте.

Платна, свакe врсте асталских чаршава и салвета од **цвилиха и дамаста, градла,** белог или **шарбаног, прозорских завеса, шифона** 5/4, па и 6/4 широка; **перкалина, фирста, кретона,** и хиљадама другог сваког еспапа.

Подпуно стовариште **преплетене робе,** и **краватла** поша) за мушке и за женскиње.

Највеће стовариште **свилених и сомотских пантљика** сваке редом боје и ширине. Вунених и блонд-реслица и чипки, па и прошивене са ђинђувама, и сваке друге робе од ове врсте, и то

СВАКО САМО ПО

27 новчића

Шаљемо тачно наручбине поштом, с наплатом кад се прими, исто тако **мустре и списак еспапски** с наплаћеном поштарином бадава. 17—30

Бр. 990. СТЕЧАЈ.

Услед закључка опћинског већа од 9. нов. 1875 бр. 999. исписује се овим стечај за попуњење места опћинске примаље у Черевићу.

Годишња плата је 150 ф. осим ове припада примаљи пристојба од сваке породице 1 ф. код које при порођају учествује, а коју породиљу без учествовања надгледала буде припада јој пристојба са 40 н.

Која жели ово место поствћи, нека изволи своју молбу обложену са сведочбом довршени наука, и сведочбом досадање праксе чим пре подиети и то до конца овог месеца.

У Черевићу 16. децембра 1875.

2—3 ОБЋИНСКО ПСГЛАВАРСТВО.

У БУКОВЦУ

из слободне руке продаје се

дућан са опремом и еспапом,

ко је вољан исти узети, нека за услове погодбе упита госп. Петра Ранковића у Буковцу. 3—3

ЗА ИСПУЊАВАЊЕ ШУПЉИХ ЗУБА.

нема бољега средства но што је ц. кр. дворског лекара дра Ј. Г. Попа у Бечу (Stadt, Bognergase Nr. 2.) **пломба за зубе,** коју свако себи лако и без бола у шупаљ зуб утиснути може, а та се са зубним остатком и деснима тако чврсто споји, да зуб од даљег кварења сачува, и бол утиша.

АНАТЕРИНСКО ЗУБНО ТЕСТО

до дра Ј. Г. Попа ц. кр. дворског лекара у Бечу, Stadt Bognergasse Nr. 2.

Овај препарат одржава свежину и чистоту даха, а служи и томе, да зуби чисто бели постану, да се не кваре, и крепи десни.

АНАТЕРИНСКА ВОДА ЗА УСТА

од дра Ј. Г. Попа, ц. кр. дворског лекара у Бечу чува зубе од утрњивања, лечи зубну бољу, неда да се око зуба камен нахвата, и уклања с места смрад из уста. С тога се као најбоље средство за чистоту уста и зуба онима препоручује, који намештене зубе или болесне десни имају. Раскламкани зуби овом водом опет учврсте.

ДР. Ј. Г. ПОПА

Вегетабилни прашак за зубе

тако очисти зубе, да се дневним употребљавањем не само камен са зуба уклони, него да зуби бељи и нежнији постају. — Једна кутија стоји 63 н. а. вр. —

Депот у Н. Саду код апотекара Гросингера, Младена Максимовића, у трговини Љубе Стефановића, као свим апотекама парфимеријама у Угарској. 27—

Бечка највећа

27 новчића

ТРГОВИНА

признате солидне ваљане фирме

БЕРНХАРДА ПОЛАКА

у Бечу, Кертнерштрасе 14.

(преко пута од Вајбург-гасе)

продаје цигло и само под најсавестнијим јемством за најбољу каквоћу и правост робе, непрестано

НАЈНОВИЈЕ

за свако доба године

ВУНЕНЕ МАТЕРИЈЕ ЗА ОДЕЛО

исто тако сваку, каквих год има врста робе, платнене, домске, курентне и преплетене; свилене и кадифне пантљике чипке и реслице сваке сорте, и хиљадама другога еспапа

Мустре и списак робе

шаљемо поштом наплаћено бадава

на паручбине, па и најмање извршују се тачно са платом на пошти кад се добију.

Што коме не буде повољно, прима се натраг без замерке. 11—30

Без сумње најбољи и најефтинији

КОНЦИ НА КАЛЕМУ,

који су до данас произведени, то су од

ОРСА и МЕКНОГТА у ГЛЕЗГОУ

Ors & Macnaught in Glasgow.

Гласе црних и белих 200 рифи у велико ф. 7·25
6 жица „ „ „ „ „ „ ф. 9·—
6 жица „ „ „ 300 јарада
при падању сортирана бр. у великом ф. 12·50

Стовариште код Кана и Сингера,

(Kann & Singer,)

Беч, I, Gonzagagasse Nr. I.

где се и све сорте свилених и сомотских пантљика, позаментир и кратка еспапа, ибришима вуне, зефирповесма, лица и мађарских гајтана, као и кројачког и чизмарског еспапа ваљано и јевтино. — Наручбине се најтачније извршују и препродавцима се пристојан допитак даје. 4—30

За чудо јефтине и фине хаљине за господу

Коме је за куповање

ЈЕФТИНИ ХАЉИНА

МУШКИ И ЖЕНСКИ

може добити код

БЕРНХАРДА ФИШЕРА

У НОВОМ САДУ У ФУТОШКОМ СОКАКУ.

Код њега на стовариштy има:

Капути мушки кожом настављени	32	до 70	фор.
Прости зимски капута	8	„ 40	„
Зимски чакшира са прслуком	5	„ 14	„
Огртача чојани	4	„ 25	„
Огртача сомотски	7	„ 20	„
Сомотски хаљина кожом постављени	16	„ 120	„
Бунда за пут	30	„ 160	„
Муфови	2	„ 40	„
Шлафрока	12	„ 20	„

Особито препоручујем моје богато снабдевено стовариште зимски хаљина за мушку и женску децу

Саду у футошком сокаку.

и даме за идућу зиму удешене, ко хоће

да купи нека иде Бернхарду Фишеру у Новом

НА ПОВОЉНО ЗНАЊЕ.

Због врло нагомиланог еспапа на мом стовариштy и врло хрђаве продаје налазимо се побуђени, нашим поштованим муштеријама учтиво јавити, да све

ЗИМСКЕ МУШКЕ И ЖЕНСКЕ ХАЉИНЕ

ЗА ДЕВОЈКЕ И ДЕЦУ

сваке врсте особито мушке и женске хаљине од сомота и другог најфинијег штофа, најукусније постављене; даље женске огртаче најновијег кроја из најфинијег штофа, муфове и у опште све женске и мушке хаљине, које се само замислити дају, по најумеренију цену продајемо.

СА ОСОБИТИМ ПОШТОВАЊЕМ

С. КРАУСМАН

БУДИМ-ПЕШТА радијал-улица број 57.

НОВИ САД главна улица Лацковићева кућа, преко пута гвозденог човека.

Властник и одговорни уредник др. Св. Милетић. Издавалац „Задруга за срп. народ. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија“